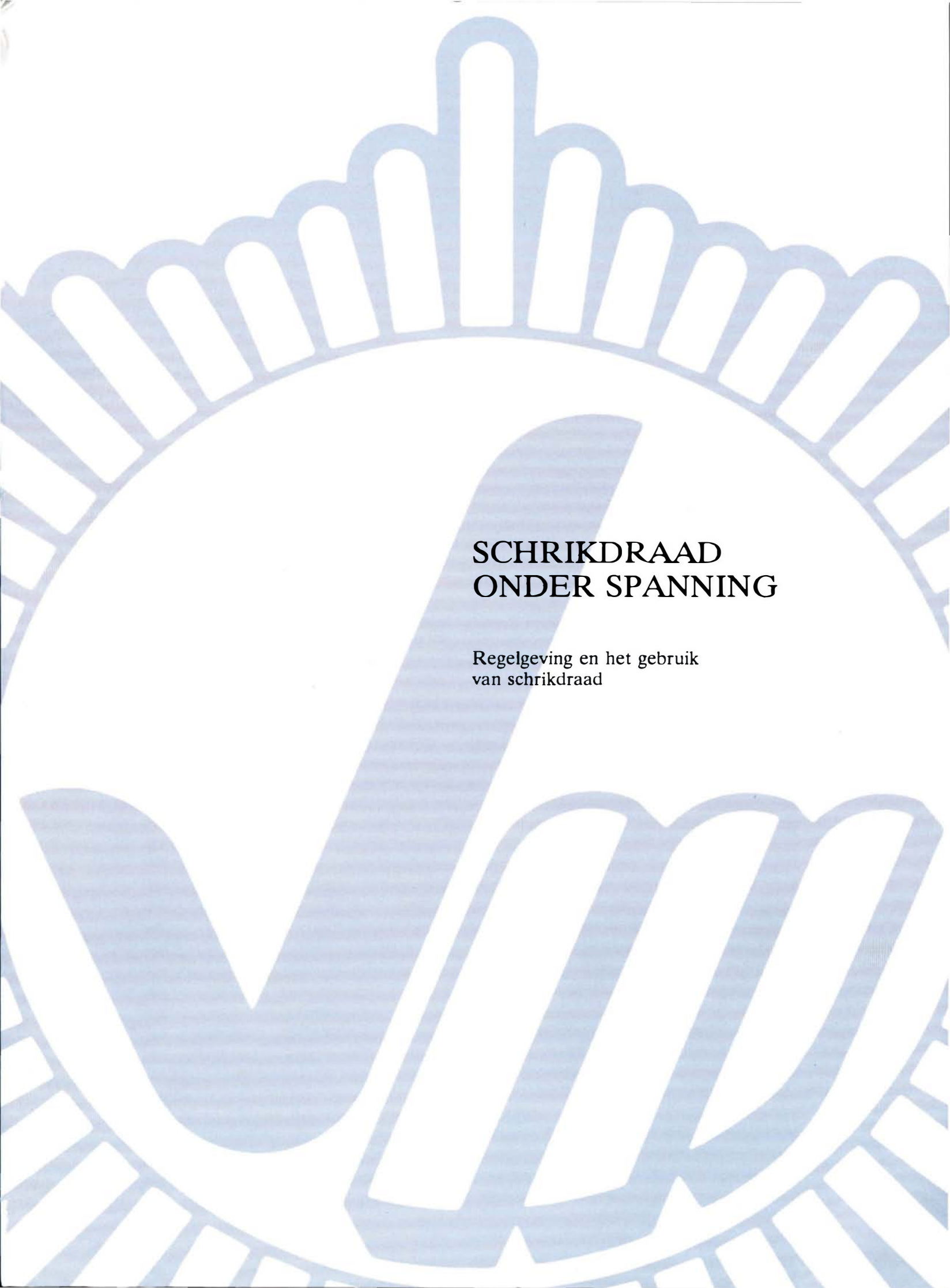

SCHRIKDRAAD ONDER SPANNING

Regelgeving en het gebruik
van schrikdraad

Schrikdraad onder spanning

**Regelgeving en het gebruik van
schrikdraad**

Een notitie voor intern gebruik
binnen het LBVM

Amsterdam, 18 februari 1992
Van Dijk, Van Soomeren en Partners
in opdracht van LBVM
Caro Vermeulen
m.m.v. Paul van Soomeren

Inhoudsopgave

	Pagina
Algemeen	1
1 Inleiding	3
2 De wettelijke mogelijkheden van schrikdraad	4
2.1 Wettelijke regelingen	4
2.2 Regelingen in de Algemene Plaatselijke Verordening	6
2.3 Bevoegdheden van de gemeenteraad bij het vaststellen van een APV	6
3 Samenvatting en conclusies	9
Nawoord	11

Algemeen

Deze notitie maakt deel uit van een serie van acht korte onderzoeken, uitgevoerd door Van Dijk, Van Soomen en Partners (DSP) in opdracht van het Landelijk Bureau Voorkoming Misdrijven (LBVM).

De basis van dit onderzoek vormden een aantal (meer of minder) concrete vragen over het gebruik van technopreventieve middelen en daaruit voortvloeiende situaties die de medewerkers van Regionale Bureaus Voorkoming Misdrijven (RBVM) in praktijk tegen kwamen.

De kern van deze vragen was steeds 'regelgeving': wat zeggen de wet en andere regelingen over het gebruik van technopreventieve middelen en wat zijn de gevolgen van dit gebruik? Of, meer algemeen: hoe is dit onderwerp eigenlijk wettelijk geregeld?

Al deze vragen zijn in de eerste (algemene, oriënterende) fase geïnventariseerd bij medewerkers van RBVM's. Uit deze inventarisatie is de volgende lijst onderwerpen naar voren gekomen. In deze notitie besteden we aandacht aan onderwerp

- 1 Wat zijn de regels voor het opslaan van wapens?
- 2 Artikel 168 van de Gemeentewet biedt de mogelijkheid tot het stellen van eisen aan hang- en sluitwerk in nieuwbouw. Hoe werkt dit artikel in praktijk?
- 3 Wat zijn, in juridisch opzicht, de gevolgen van het gebruik maken van anti-vandalismevoorzieningen, als anti-klimpasta en anti-klimbeugels?
- 4 Wat zijn, in juridisch opzicht, de gevolgen van het gebruik maken van schrikdraad, anders dan in de veehouderij?**
- 5 Wat zijn de juridische voorwaarden en gevolgen voor het gebruik van c.c.t.v. in openbare ruimte?
- 6 Wat zijn de regels voor de opslag van opiaten bij bijvoorbeeld apotheken?
- 7 Wat zijn de regels voor de opslag van gegevens, sleutels, en dergelijke door de particuliere beveiligingsdiensten?
- 8 Hoe werkt in praktijk de controle op een particuliere alarmcentrale zoals die is voorgeschreven in de Wet op de Weerkorpsen?

Elk van de onderwerpen is in een aparte notitie uitgewerkt door DSP. In de tweede fase is een antwoord geformuleerd op de negen vragen.

Het antwoord op een vraag kwam tot stand door het (vaak telefonisch, soms 'persoonlijk') benaderen van vele informanten¹, die steeds een klein stukje van de vraag konden beantwoorden. Uiteindelijk zijn al deze brokjes informatie verwerkt tot de definitieve notitie over elk van de onderwerpen. De lezer moet zich wel realiseren dat wij bij het beantwoorden van de vragen afhankelijk waren van informanten die (begrijpelijkwijs) vaak geen totaal-overzicht hebben over het onderwerp. Zij waren 'slechts' op hun deelgebiedje (zeer) bekend. Dit heeft tot gevolg dat de informatie misschien niet altijd even compleet is.

Daarnaast willen we de lezer erop attenderen dat bij sommige onderwerpen de ontwikkelingen zo snel gaan dat de antwoorden binnen korte tijd misschien niet helemaal volledig meer zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval bij onderwerpen als 'schrikdraad' en het 'gebruik van c.c.t.v.'. Voor deze onderwerpen is men van plan de regelgeving aan te passen. Maar op dit moment is nog niet te zeggen op welke termijn of op welke punten dit gaat gebeuren.

¹ De namen van de informanten zijn in een bijlage bij iedere notitie opgenomen.

Elk van de acht notities is slechts bestemd voor intern gebruik binnen het Regionaal Bureau Voorkoming Misdrijven. Sommige informatie uit de notitie is namelijk nogal gevoelig van aard.

Zoals gezegd wordt in de volgende notitie onderwerp 4 (de juridische gevolgen van het gebruikmaken van schrikdraad anders dan in de veehouderij) verder uitgewerkt. Hierbij is gebruik gemaakt van (onder andere) wetten, besluiten, regelingen en circulaire's. Terwille van de overzichtelijkheid staan in het onderstaand schema, voor wat betreft dit onderwerp, de door ons geraadpleegde wetten, en dergelijke.

Gebruikte regelgeving en het gebruik van schrikdraad

Gebruikte Wet/Regeling	Artikel	Vindplaats in deze notitie
Wet op de Gevaarlijke Werktuigen	1	pagina 4
Besluit Spanninggevers voor schrikdraden	1	pagina 4
Nieuw Burgerlijk Wetboek	boek V: 1-3; 37-60; 70-84 boek VI: 162	pagina 5
Gemeentewet	168; 194	pagina's 6 en 7
Model Algemene Politie Verordening (vrijwillig)	2.1.6.8	pagina 8

1 Inleiding

Als zijn tuin voor de derde keer is 'doorgespit' door buurtkinderen besluit een inwoner van de gemeente Y om de tuin af te zetten met schrikdraad. Dat zal de ongewenste bezoekers wel tegenhouden, denkt hij.

Wanneer hij het plan voorlegt aan zijn buurvrouw, reageert deze wat verbaasd: zij wist niet dat je schrikdraad mag gebruiken om je huis of tuin af te scheiden. Volgens haar mag dat alleen worden gebruikt om je paarden en dergelijke bij elkaar te houden, dus in de veehouderij. Bovendien vraagt de buurvrouw zich af of hij niet aan een aantal voorwaarden moet voldoen om dat schrikdraad te mogen plaatsen.

Door de vragen van zijn buurvrouw besluit de inwoner eerst maar om wat informatie in te gaan winnen bij de gemeente. Wat zijn de juridische mogelijkheden voor het gebruik van schrikdraad, anders dan in de veehouderij? Dit is de vraag die in deze notitie zal worden beantwoord. Het antwoord moet worden gezocht in wettelijke regelingen en gemeentelijke verordeningen die, zoals zal blijken, echter niet zo heel veel regelen over dit onderwerp.

2 De wettelijke mogelijkheden van schrikdraad

Zoals in de inleiding is gezegd, gaat het in deze notitie om de vraag of iemand zijn terrein mag afzetten met schrikdraad om zo ongewenst bezoek te weren en zo ja of hij daarbij bepaalde eisen in acht dient te nemen met betrekking tot (de bevestiging van) het schrikdraad?

Om achter de (on-)mogelijkheden van het gebruik van schrikdraad te komen moet men kijken naar eventuele wettelijke regelingen. Aan deze regelingen is een burger onderworpen als zijnde 'inwoner van Nederland'. Daarnaast moet men kijken naar de Algemene Politie Verordening, waaraan men is onderworpen als zijnde 'inwoner van een gemeente'.

Beide soorten regelingen zullen hieronder worden besproken.

2.1 Wettelijke regelingen

Er zijn **geen** wettelijke regelingen die **specifieke** bepalingen bevatten omtrent het gebruik van schrikdraad anders dan in de veehouderij?

Hierbij moet worden opgemerkt dat één wet mogelijk verwarring kan opleveren, namelijk de Wet op de Gevaarlijke Werktuigen.

In artikel 1 van de Wet op de Gevaarlijke Werktuigen wordt gesteld dat (kort gezegd) alleen die gevaarlijke werktuigen en beveiligingsmiddelen onder de werking van deze wet vallen die worden genoemd in de Uitvoeringsbesluiten Wet op de Gevaarlijke Werktuigen. De verwarring kan hier ontstaan doordat op het eerste gezicht één van de uitvoeringsbesluiten wel iets lijkt te regelen omtrent schrikdraad, namelijk het 'Besluit Spanninggevers voor Schrikdraden'. In artikel 1 wordt onder a. wordt een definitie gegeven van schrikdraad:

"Een onder elektrische spanning staande draad, welke ten doel heeft om paarden, vee, pluimvee, wild of andere dieren van de plaats waar de draad gespannen is, verwijderd te houden door de elektrische schok en de daarmee gepaard gaande schrik, welke van een aanraking van de draad het gevolg zijn".

Dit artikel geeft echter alléén aan dat schrikdraad onder dit Uitvoeringsbesluit valt als het voor dit doeleinde wordt gebruikt. Het betekent niet dat schrikdraad niet voor andere doeleinden mag worden gebruikt. Voor deze 'andere gevallen' zijn geen wettelijke bepalingen opgesteld. Zoals uit de vraagstelling van deze notitie blijkt gaat het ons juist om deze 'andere' gevallen ("wat zijn de mogelijkheden voor het gebruik van schrikdraad **anders** dan in de veehouderij"). Daarmee valt deze wet buiten het antwoord op de vraagstelling.

Hierbij moet meteen worden opgemerkt dat deze situatie gaat veranderen! Dit bleek uit een telefonisch gesprek met een medewerkster van het Ministerie van Sociale Zaken (de makers van dit besluit).

"Het 'Besluit Spanninggevers voor Schrikdraden' wordt herzien. In de definitie van schrikdraad (artikel 1) zal, naast 'paarden, vee, pluimvee, wilde en andere dieren' de categorie 'personen' worden opgenomen. Elke situatie waarin schrikdraad wordt gebruikt om 'personen verwijderd te houden van de plaats waar de draad is gespannen' valt door deze wijziging dan onder de werking van dit Besluit. Deze wijziging is noodzakelijk gebleken omdat in de particuliere- en bedrijfssector steeds meer gebruik wordt gemaakt van schrikdraad en het -ook voor de makers

van dit besluit- **onduidelijk** is of dit gebruik ook onder de werking van het Besluit valt. Strikt gelezen (let op het doel dat in de definitie wordt omschreven) is dit niet het geval. Met de wijziging van het Besluit wordt aan deze onduidelijke en ongelijke situatie een einde gemaakt.

Men moet wel in de gaten houden dat dit Besluit alleen toeziet op de zogenaamde 'produktveiligheid' van de spanninggever en dus **niet** het 'huishoudelijk gebruik' ervan regelt. Met andere woorden: het Besluit stelt eisen waaraan een spanninggever moet voldoen, maar regelt niet hoe of in welke gevallen men een spanninggever voor schrikdraad mag gebruiken. Ook voor dit onderwerp moeten er regels komen. Op dit moment zijn er gesprekken gaande tussen de Ministeries van Justitie, Sociale Zaken en Volksgezondheid over de vraag wiens taak het is om deze regels vast te stellen. Dat er regels moeten komen is duidelijk, gezien de praktijkvoorbeelden die wij hier binnenkrijgen.

We hopen het Besluit binnen een jaar te hebben herzien".

Het feit dat voor de gevallen 'anders dan de veehouderij' geen wettelijke bepalingen zijn opgesteld is van belang bij het bepalen van de bevoegdheid van een gemeenteraad om in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) bepalingen omtrent schrikdraad op te nemen (zie 1.2).

Hoewel er geen specifieke regels met betrekking tot schrikdraad zijn opgesteld, is het gebruik van schrikdraad wel gebonden aan enige wettelijke bepalingen, namelijk de **algemene bepalingen van het Nieuw Burgerlijk Wetboek (NBW)**.

Wij noemen hier kort een aantal onderwerpen die van toepassing kunnen zijn.

1. Van belang is met name boek 5 van het NBW, dat handelt over "zakelijke rechten". Er staan bepalingen in omtrent 'eigendom van roerende en van onroerende zaken' (artikel 38-59), 'erfdienstbaarheden' (artikel 70-84) en 'bevoegdheden en verplichtingen van eigenaars van naburige erven' (artikel 37-60)
Voor het onderwerp van deze notitie kunnen de volgende onderwerpen van belang zijn:
 - a 'Eigendom in het algemeen' (artikel 1-3 boek 5 NBW) (zie bijlage voor de tekst). De definitie van eigendom wordt beschreven alsmede de rechten van een eigenaar.
 - b 'Eigendom van onroerende zaken' (artikel 20-37) (zie bijlage voor tekst). In deze artikelen wordt geregeld waar men precies eigenaar van is als het gaat om grond.
 - c 'Bevoegdheden en verplichtingen van eigenaars van naburige erven' (artikel 37-60) (zie bijlage voor de tekst).
In deze artikelen wordt verwezen naar artikel 162 van boek 6, 'de onrechtmatige daad'.
2. Van belang is eveneens artikel 162 van boek 6 NBW. Meteen gekoppeld aan de vraag van deze notitie betekent dit artikel dat het gebruik van schrikdraad in bepaalde gevallen een onrechtmatige daad kan opleveren (als tenminste aan alle 'vereisten' is voldaan: zie bijlage voor de tekst).

Het is niet haalbaar om alle artikelen uit alle boeken van het NBW na te lopen en te kijken of zij eventueel van toepassing zijn op het gebruik van schrikdraad. Dat is strikt genomen de vraag van deze notitie ook niet. Wat wij met bovenstaande opsomming willen aangeven, is dat er geen specifieke wettelijke bepalingen zijn voor het gebruik maken van schrikdraad, maar het gebruik wel gebonden is aan de algemene bepalingen van het NBW (met name bepalingen uit boek 5 en boek 6).

Hoe deze bepalingen van toepassing zijn, is afhankelijk van 'het probleem' dat zich voordoet bij het gebruik van schrikdraad.

Als het bijvoorbeeld gaat om schade opgelopen door schrikdraad dan kan artikel 162 boek 6 (en volgende) van toepassing zijn.

Als het gaat om de vraag óf een eigenaar zijn tuin mag afzetten met schrikdraad, kunnen de bepalingen uit boek 5 van toepassing zijn.

Niet alle 'problemen' of gevallen die zich met schrikdraad kunnen voordoen, komen in bepalingen van het NBW voor. Als een geval niet onder een bepaling te brengen is, betekent dit dat ook het NBW hier dus geen uitkomst biedt en bijvoorbeeld de rechter een uitspraak zal moeten doen.

2.2 Regelingen in de Algemene Plaatselijke Verordening

Als inwoner van de gemeente Y valt men onder de bepalingen uit de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) van die gemeente. Naast de wettelijke regelingen moet een inwoner dus ook met deze plaatselijke regeling rekening houden.

Een deel van de vraag uit deze notitie zal dus worden beantwoord door bepalingen uit de APV van de gemeente waar de persoon, die gebruik wil maken van schrikdraad, woont. De (on-)mogelijkheden kunnen per gemeente verschillen, al naar gelang de APV

Dit brengt ons op de vraag of en hoe een gemeente 'iets' over schrikdraad kan regelen in de APV. Deze vraag beantwoorden we in 1.3.

Naast een eventuele regeling in de APV kunnen de **aansluitingsvoorwaarden van de nutsbedrijven** een rol spelen. In de model-voorwaarden staat dat spanninggevers **verboden zijn** en ieder nutsbedrijf in elke gemeente kan dit verbod overnemen in zijn voorwaarden.

De praktijk leert echter dat dit verbod met voeten wordt getreden. Sterker nog: er wordt oogluikend toegestaan dat burgers (bepaalde) spanninggevers gebruiken. Bijvoorbeeld de **lage** spanninggevers die de houder van een volière gebruikt om katten bij zijn vogels weg te houden. Deze spanninggevers worden toegestaan omdat het gevaar dat een spanninggever kan opleveren, zich hierbij niet voordoet.

2.3 Bevoegdheden van de gemeenteraad bij het vaststellen van een APV-regeling over schrikdraad.

Volgens artikel 168 van de Gemeentewet mag een gemeenteraad verordeningen maken die "in het belang der openbare orde, zedelijkheid en gezondheid worden vereist en van andere, betreffende de huishouding van de gemeente".

Met andere woorden: alles wat de huishouding van een gemeente aangaat, mag bij een verordening worden geregeld. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld het vaststellen van de wekelijkse marktdagen, het vaststellen van de openingstijden van cafés, en dergelijke.

De APV van de ene gemeente zal er anders uitzien dan de APV van de andere gemeente, al naar gelang de 'huishouding' van de gemeente er anders uit ziet.

Een gemeenteraad kent in zijn verordnungsbevoegdheid een aantal grenzen. Sommige zijn neergelegd in wettelijke bepalingen, andere zijn (ongeschreven) rechtsbeginselen die gelden voor ieder orgaan dat regels opstelt.

- a. Een (wettelijke) grens van de verordnungsbevoegdheid wordt gegeven in **artikel 194 Gemeentewet**. "De bepalingen van plaatselijke verordeningen, in wier onderwerp door een wet, een algemene maatregel van bestuur of een provinciale verordening wordt voorzien, houden van rechtswege op te gelden". Voor de vraag van deze notitie betekent dit artikel dat een APV niets mag regelen omtrent schrikdraad dat al door een hogere regeling (wet, algemeen maatregel van bestuur of een provinciale verordening) is geregeld. Zoals we in 1.1 hebben gezegd, zijn er geen specifieke wettelijke bepalingen of algemene maatregelen van bestuur waarin iets wordt geregeld omtrent het gebruik van schrikdraad, anders dan in de veehouderij. Slechts het bestaan van een provinciale verordening waarin een bepaling omtrent schrikdraad-gebruik is opgenomen, kan hier dus nog roet in het eten gooien. Hogere regelingen (wetten en algemene maatregelen van bestuur) worden door een APV niet doorkruist.
- b. Een (ongeschreven) grens vormt het **rechtsbeginsel** dat de inwoner van de gemeente **niet te zeer in zijn privésfeer/belangen mag worden aangetast** door de APV. Gerelateerd aan de vraag van deze notitie houdt dit in dat inwoners niet absoluut mag worden verboden hun tuin of huis met schrikdraad te beveiligen. Een absoluut verbod zou een (te grote) inbreuk maken op de privébelangen en -sfeer van de inwoner, die immers de mogelijkheid moet hebben om zijn eigendommen te beschermen. Om niet in strijd met dit beginsel te verordenen, zou een gemeente gebruik kunnen maken van het stellen van een aantal voorwaarden. (Zie bijvoorbeeld de Model-APV van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten onderaan deze paragraaf.)
- c. **Overige rechtsbeginselen:** feder orgaan dat regels opstelt is hierbij gebonden aan een aantal rechtsbeginselen. Ook de gemeenteraad zal bij het opstellen van hun APV rekening moeten houden met deze beginselen. Bijvoorbeeld: het beginsel van de "rechtszekerheid": een inwoner moet kunnen vertrouwen op de APV-regels, moet weten waar hij, vanuit het recht gezien, aan toe is met deze regels. Of het beginsel van de "rechtsgelijkheid": iedere inwoner moet door deze regeling hetzelfde worden behandeld, dezelfde positie innemen. Er mag geen voor- of nadeel voor bepaalde personen aan zijn verbonden. Het ene beginsel zal meer van toepassing zijn dan het andere, afhankelijk van het onderwerp van een regeling, maar in principe mag geen enkel rechtsbeginsel worden geschonden.
- d. In artikel 168 Gemeentewet wordt een **betrokken gemeentelijk belang** vereist (zie ook het eerste deel van dit hoofdstuk, boven a). Het gemeentelijk belang bij het opstellen van regels omtrent het gebruik van schrikdraad anders dan in de veehouderij, kan bijvoorbeeld zijn "het tegengaan van overlast door ongewenste bezoekers" of "het beschermen van inwoners tegen ongewenst contact".

Door de model-APV van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is een voorbeeld gegeven van een manier waarop een gemeente vorm kan geven aan een regeling omtrent schrikdraad.

De model-APV regelt het aanbrengen van schrikdraad, anders dan in de veehouderij, door uit te gaan van afstandsmaten:

(Artikel 2.1.6.8) "Gevaarlijk of hinderlijk voorwerp.

1. Het is verboden op, aan of boven het voor voetgangers bestemde deel van de weg op enigerlei wijze prikkeldraad, schrikdraad, puntsdraad of andere scherpe voorwerpen aan te brengen of te hebben hangen lager dan 2.2 meter boven dat gedeelte van de weg.
2. Het in het eerste lid gestelde verbod geldt niet ten aanzien van prikkeldraad, schrikdraad puntsdraad of andere scherpe voorwerpen, die op grotere afstand dan 0,25 meter uit de uiterste boord van de weg, op van de weg af gerichte delen van een afscheiding zijn aangebracht.
3. Voor de toepassing van dit artikel wordt onder weg verstaan hetgeen artikel 1 van de Wegenverkeerswet daaronder verstaat".

Deze model-APV is niet in strijd met één van de grenzen en voorwaarden die hierboven zijn genoemd.

3 Samenvatting en conclusies

Deze notitie gaat in op de juridische voorwaarden voor het gebruik van schrikdraad, anders dan in de veehouderij. Met andere woorden: mag een inwoner van een gemeente een tuin afzetten met schrikdraad om zo ongewenst bezoek te weren? En, zo ja, moet hij voldoen aan bepaalde voorwaarden?

Voor deze vraag zijn van belang:

- a. De wettelijke regelingen, waaraan een burger is gebonden als zijnde 'inwoner van Nederland'.
- b. De Algemene Politie Verordening (APV), waaraan een burger is gebonden als zijnde 'inwoner van een gemeente'.

In 2.1 is gebleken dat er **geen** wettelijke regelingen bestaan die **specifieke** bepalingen bevatten over het gebruik van schrikdraad anders dan in de veehouderij. Wel is het zo dat de **algemene** bepalingen van het (Nieuw) Burgerlijk Wetboek van toepassing zijn. Met name de bepalingen uit Boek 5 en artikel 162 uit Boek 6 kunnen een rol spelen.

Hoe deze artikelen een rol kunnen spelen is afhankelijk van het probleem of de specifieke vraag die zich voordoet met betrekking tot het gebruik van schrikdraad. Er komen echter geen bepalingen in voor die voorwaarden en/of gevolgen regelen van het gebruik van schrikdraad.

De situatie van het ontbreken van wettelijke regelingen gaat veranderen als het Ministerie van Sociale Zaken het Besluit spanninggevers voor schrikdraden gaat wijzigen. Door het opnemen van de categorie 'personen' in de definitie van artikel 1 valt dan ook iedere situatie waarin men 'een persoon verwijderd houdt van de plaats waar de draad is gespannen' onder de werking van dit besluit.

Het huishoudelijk gebruik van (spanninggevers voor) schrikdraad wordt door deze wijziging echter niet geregeld. Het gaat in dit Besluit alleen om de 'produktveiligheid' van de spanninggever. Gezien de (gevaarlijke) situaties waarin schrikdraad soms wordt gebruikt is het wel noodzakelijk dat er regels worden opgesteld voor het huishoudelijk gebruik van schrikdraad. Op dit moment vinden er gesprekken plaats tussen de Ministeries van Justitie, Sociale Zaken en Volksgezondheid over de vraag wie deze regels moet gaan opstellen.

Het Ministerie van Sociale Zaken hoopt het Besluit binnen een jaar te hebben gewijzigd.

Op dit moment kan alleen nog een eventuele regeling via de APV zorgen voor juridische voorwaarden voor het gebruik van schrikdraad anders dan in de veehouderij (zie 1.2).

Een gemeenteraad mag op grond van artikel 168 Gemeentewet verordeningen vaststellen die 'de huishouding van de gemeente' betreffen. Hierbij zijn zij gebonden aan een aantal grenzen die zijn genoemd in 1.3. Deze grenzen gelden voor alle gevallen waarin een gemeenteraad een onderwerp via de APV regelt en dus niet specifiek voor het onderwerp schrikdraad.

Tenslotte wordt, aan de hand van een Model-APV van de Nederlandse Vereniging van Gemeenten, een praktische aanzet gegeven voor het opstellen van een regeling met betrekking tot het gebruik van schrikdraad.

Naast de Model-APV kunnen ook de aansluitingsvoorwaarden van een nutsbedrijf verbieden dat men (spanninggevers voor) schrikdraad gebruikt, in verband met het gevaar dat een spanninggever kan opleveren.

-

■

■

Nawoord

De informatie die is opgenomen in deze notitie is verkregen via (gesprekken met) informanten, die wij op deze plek daarvoor willen bedanken.

In het bijzonder gaat onze dank uit naar de heer M. Vroombout, Regionaal Bureau Criminaliteitspreventie Politie, Regio Rijnmond en mevrouw J. Jacobsen, Ministerie van Sociale Zaken, Afdeling Wetgeving Juridische Zaken.

Tevens willen wij mevrouw B. van Bakel van het LBVM, de heer T. Boot van het TBBS en de heer H. Stienstra van DSP bedanken voor hun bijdrage aan de totstandkoming van deze notitie.